

ขอบคุณภาพจาก <http://goo.gl/7fDgw8>

การจัดการความรู้ในการดำเนินการประเพณีตานต้อด ตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

A Study of Knowledge Management on Tan Thod
Tradition in Dok KhamTai Sub District Dok Kham Tai
District Phayao Province

สุนทร คล้ายอ่ำ¹

Sunthon Khelai-um

Email: aye.9999@hotmail.com

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและบริบทในการดำเนินงานประเพณีตานต้อเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการประเพณีตานต้อ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม การใฝ่รู้ ด้านความเชื่อและทัศนคติ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านพลังร่วม และด้านการไว้วางใจ เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในประเพณีตานต้อ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดความรู้, ขั้นตอนการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้, ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ และขั้นตอนการจัดเก็บความรู้ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการความรู้ประเพณีตานต้อ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 71 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กลุ่มและแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด จากผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพและบริบทจากกระบวนการจัดการความรู้ ตานต้อ หมายถึง การวางของให้ เป็นประเพณีที่แสดงถึงความเอื้ออาทรของชาวบ้านที่มีต่อคนทุกข์ยากเป็นการทำบุญของชาวล้านนาทางภาคเหนือของไทย 2) องค์ประกอบหลักในการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม 5 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านวัฒนธรรมการใฝ่รู้ พบว่า กลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อ โดยกระบวนการ ได้แก่ คณะวิทยากรจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้และข้อเสนอแนะ 2) ด้านทัศนคติและความเชื่อ พบว่า ทุกกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประเพณีตานต้อ ซึ่งมีความเชื่อที่มาจากประสบการณ์การเรียนรู้จากการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น 3) ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ทุกกลุ่มมีการทำงานเป็นทีม โดยเน้นให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มรับรู้เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมประเพณีตานต้อร่วมกัน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้เป็นแกนนำในการจัดการกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 4) ด้านพลังร่วม พบว่า ทุกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานประเพณีตานต้อ มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมโดยการทำตามแผนที่วางไว้ 5) ด้านการไว้วางใจกัน พบว่า การไว้วางใจกันของกลุ่มโดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ซึ่งกิจกรรมประเพณีตานต้อพระสงฆ์เป็นผู้เริ่มประเพณีมาตั้งแต่ดั้งเดิม

ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในประเพณีตานต้อ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนด้านการกำหนดความรู้ พบว่า สมาชิกทุกกลุ่มมีวัฒนธรรมการใฝ่รู้ในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ จะมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อมากที่สุด 2) ขั้นตอนด้านการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ พบว่า ทุกกลุ่มร่วมกันสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อ โดยทำงานเป็นเครือข่ายและได้รับการสนับสนุน การอบรมให้ความรู้จากอาจารย์

คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มาให้ความรู้และนำหลักการจัดการความรู้มาใช้กับประเพณีตานต้อด 3) ขั้นตอนด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่าทุกกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อด โดยมีการสรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรม และกำหนดให้บุคลากรทุกกลุ่มปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้ตกลงกันไว้ 4) ขั้นตอนด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่า สมาชิกทุกกลุ่มนำความรู้ที่มีอยู่ลึกในตนเอง และความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการดำเนินกิจกรรม KM workshop ในประเด็นของประเพณีตานต้อดมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีตานต้อดให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป 5) ขั้นตอนด้านการจัดเก็บความรู้ ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 5 กลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการนำความรู้ไปใช้ตามที่ได้กำหนดไว้จริง และได้มีการจัดเก็บ ความรู้ในฐานข้อมูล web site ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้

จากการศึกษาข้อเสนอแนะ พบว่า กลุ่มภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ในประเพณีตานต้อด ได้ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยประเมินโครงการการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประเพณีตานต้อดในพื้นที่ตำบลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา 2) ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินประเพณีตานต้อด ตำบลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา และ 3) ควรมีการนำความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อดไปใช้ขยายผล โดยการจัดทำคู่มือการดำเนินประเพณีตานต้อดเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ตำบลอื่น ๆ

คำสำคัญ: ตานต้อด, การจัดการความรู้

Abstract

The purpose of this research are 1) to study the conditions and the context of the TANTHOD traditional 2) to study the participants of TANTHOD tradition management as Putting effort persistently Culture, Beliefs and Attitudes, Teamwork, Synergy and Trust 3) to study the process of TANTOD traditional's knowledge management as seek knowledge culture, belief and attitude, team work, power together and trustworthiness and 4) to study the experts knowledge management's recommendations of TANTHOD traditional. This research is qualitative study. The key informants are people who participated in the TANTHOD traditional including 71 cases.

The data collection is done by group interview and open-ended questions and analysis is done using content analysis approach. The results showed as follows:

1) The conditions and the context of the TANTHOD traditional could mean the donation tradition of the LANNA that is to pay respects.

2) The main elements in TANTHOD traditional knowledge management are five characteristics which are 2.1) **Putting effort persistently Culture** as advisors and suggestion by School of Management Information Science; University of Phayao, Phayao Cultural Office, and SRI KHOME KHUM's assistant abbot 2.2) **Beliefs and Attitudes**, all groups believed that TANTHOD traditional is the Transmitted generation to generation 2.3) **Teamwork** within the local people by Dok Khum Tai Sub-district Administrative Organization members, Sub-district Headman, village headman, Sub-district culture parliament, and village health volunteer 2.4) **Synergy**, all groups participated by participation in identifying problems and causes of problems, participation in follow-up and evaluation, and participation in planning activities respectively and 2.5) **Trust** by the monk who is the spiritual center.

3) The process of TANTHOD traditional' s knowledge management as seek knowledge culture, belief and attitude, team work, power together and trustworthiness as follows: 3.1) **Seek knowledge culture**; TANTHOD is members' participation in the community, 3.2) **Belief and Attitude**; TANTHOD is the useful activities that maintain the local wisdom heritage and should relate to the next generation, 3.3) **Team work**; training and community network by Dok Khum Tai Sub-district Administrative Organization made members know and understand the tradition objective, 3.4) **Power together**; It is the most important to attend and donate that make community identity, and 3.5) **Trustworthiness**; dependents perception is not the neglect in the community.

The last finding as the experts knowledge management's recommendations of TANTHOD traditional as follows: 1) should be evaluated by project management research 2) should to study the efficiency and effectiveness of the THANTOD traditional' s knowledge management engaged and 3) THANTOD traditional' s knowledge management in this area is the best practice so should be the learning center for others.

Keywords: THANTOD Traditional, Knowledge Management

บทนำ

“ตานต๊อด” ภาษากลาง หมายถึง ทานทอด มาจากการรวมคำระหว่าง ทาน กับ ทอด หมายความว่า “วางของให้” หรือการให้ทาน ซึ่งประเพณีตานต๊อดเป็นประเพณีที่แสดงความเอื้ออาทรของชาวบ้านในหมู่บ้านที่มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยคนที่มีก็จะแบ่งปันให้แก่คนที่ยากไร้ตกทุกข์ได้ เป็นการให้ทานโดยไม่หวังผลตอบแทน ประเพณีตานต๊อดมีต้นกำเนิดมาจากทางล้านนา บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน เป็นต้น และในปัจจุบัน ประเพณีตานต๊อดได้เลือนหายไปตามกาลเวลาในบางจังหวัด บางพื้นที่ยังคงอยู่โดยมีการฟื้นฟูอนุรักษ์รักษาให้เห็นในปัจจุบันโดยกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นคนรุ่นเก่าได้อนุรักษ์ไว้ แต่ในกลุ่มเยาวชนรุ่นหลังแทบจะไม่รู้จักประเพณีตานต๊อด ซึ่งอาจจะทำให้ประเพณีดังกล่าวสูญหายไปจากสังคมไทย หากไม่มีการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูประเพณีตานต๊อดให้คงอยู่ ซึ่งในปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมและประเพณีจากต่างชาติเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมไทย เนื่องจากคนรุ่นใหม่ได้เปิดรับอย่างเสรีและมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบเกิดขึ้น ซึ่งถ้าหากคนในสังคมไม่ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามของไทย ซึ่งสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษได้คิดริเริ่มขึ้นก็อาจจะถูกกลืนโดยกระแสวัฒนธรรมของต่างชาติดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งได้สืบสานประเพณีตานต๊อดให้คงอยู่ในท้องถิ่น โดยจะดำเนินการจัดประเพณีตานต๊อดในช่วงฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคมของทุกปี โดยปกติจะจัดในช่วงข้างแรม หรือคืนเดือนมืดที่ไม่มีแสงสว่างของพระจันทร์ การดำเนินการประเพณีตานต๊อดในพื้นที่ ตำบลดอกคำใต้ จัดในรูปแบบของคณะกรรมการพิธีบุญตานต๊อดหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ตานต๊อดผ้าป่า” โดยคณะกรรมการ ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ กลุ่มพระสงฆ์ในวัดพื้นที่ตำบลดอกคำใต้ กลุ่มกำนันและผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และกลุ่มวัฒนธรรมตำบลดอกคำใต้ ได้ดำเนินการจัดขึ้นทุกปี

ในปี 2557-2558 คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ ได้มีนโยบายหนึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งจังหวัด หนึ่งคณะหนึ่งโมเดลขึ้น ซึ่งพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ ตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยการให้ความรู้แก่บุคลากรและประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว และได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีตานต๊อด โดยนำหลักการมีส่วนร่วมมาจัดการด้านประเพณีและได้นำหลักการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด เพื่อให้เกิด

ประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดแก่กิจกรรมของประชาชนในพื้นที่โดยมีกระบวนการจัดการความรู้ โดยการนำหลักการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชากรดังกล่าว ว่ามีวัฒนธรรมการใฝ่รู้ในประเพณีตานต๊อด โดยทุกกลุ่มมีความเชื่อและทัศนคติที่ตรงกัน คือ การให้ทานและมีการดำเนินการทำงานร่วมกันเป็นทีมในรูปของคณะกรรมการ การจัดงานประเพณีตานต๊อด โดยทุกกลุ่มมีการทำงานอย่างโปร่งใสและมีเกณฑ์การเลือกผู้ด้อยโอกาสอย่างชัดเจน และยังนำหลักการการจัดการความรู้ 5 ขั้น ได้แก่ การกำหนดความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของประเพณีตานต๊อด โดยผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มภาคีเครือข่าย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการตามขั้นตอนทั้งหมด จากนั้นนำมาสร้างความรู้ ได้แก่ การเริ่มต้นของการจัดประเพณีตานต๊อด โดยการประชุมหารือของภาคีเครือข่ายทั้ง 5 กลุ่ม จากนั้นการดำเนินกิจกรรมโดยรวบรวมสิ่งของบริจาค เครื่องอุปโภค บริโภค จากผู้มีจิตศรัทธาในพื้นที่ และนำมารวบรวมเก็บไว้ เมื่อถึงวันจัดงานประเพณีตานต๊อดก็จะมีกิจกรรมทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ การที่พระสงฆ์นำสวดมนต์อนุโมทนาบุญแก่ผู้บริจาคและนำสิ่งของที่บริจาคไปยังบ้านผู้ที่ถูกเลือก ซึ่งมีคุณสมบัติคือเป็นผู้ยากไร้ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดมาจากความรู้ดั้งเดิมที่มีอยู่ในตัวบุคคลแต่ละกลุ่ม นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำองค์ความรู้ด้านประเพณีตานต๊อด ทั้งหมดนำไปใช้เป็นคู่มือปฏิบัติ และเผยแพร่ไปยังชุมชนอื่นๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำการจัดการความรู้เพื่อดำเนินการประเพณีตานต๊อดในตำบลดอกคำใต้ เพื่อนำไปพัฒนากิจกรรมประเพณีตานต๊อดและขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินประเพณี เพื่อสืบสานกิจกรรมให้คงอยู่ในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักในการจัดการความรู้ไปใช้กับประเพณีตานต๊อด โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในประเด็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมการใฝ่รู้, ด้านความเชื่อและทัศนคติ, ด้านการทำงานเป็นทีม, ด้านพลังร่วม และด้านการไว้วางใจ
3. เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในประเพณีตานต๊อด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดความรู้, ขั้นตอนการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้, ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ และขั้นตอนการจัดเก็บความรู้
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของกลุ่มภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ในประเพณีตานต๊อด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาการจัดการความรู้ในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด ตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและบริบทในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป คณะกรรมการบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ จำนวน 18 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน จำนวน 7 คน คณะกรรมการวัฒนธรรม ตำบลดอกคำใต้ จำนวน 20 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน จำนวน 21 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 71 คน

2. จากนั้นทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ถึงสภาพและขั้นตอนในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด โดยการสัมภาษณ์ทุกกลุ่มโดยใช้การสัมภาษณ์ทีละกลุ่ม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักในการจัดการความรู้ไปใช้กับประเพณีตานต๊อด โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยถามประชากรทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 71 คน ในประเด็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมการไผ่รู้, ด้านความเชื่อและทัศนคติ, ด้านการทำงานเป็นทีม, ด้านพลังร่วม และด้านการไว้วางใจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในประเพณีตานต๊อด 5 ขั้นตอน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยถามประชากรทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 71 คน ใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดความรู้, ขั้นตอนการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้, ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ และขั้นตอนการจัดเก็บความรู้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของกลุ่มภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ในประเพณีตานต๊อด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยใช้ประชากรทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 71 คน แสดงความคิดเห็น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและบริบทในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด

ผลการวิจัยพบว่า สภาพและบริบทการจัดการความรู้ประเพณีตานต๊อดในตำบลดอกคำใต้ พบว่า ตานต๊อด คือ ประเพณีการให้ทานที่แสดงถึงความเอื้ออาทรของชาวบ้านที่มีต่อคนทุกวัยเป็นการทำบุญโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นประเพณีของชาวล้านนาที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย นิยมจัดในฤดูหนาวประมาณเดือน พฤศจิกายน หรือ ธันวาคม โดยกลุ่มภาคีเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในประเพณีตานต๊อดโดยแบ่งหน้าที่กัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นแกนนำในการจัดประเพณีตานต๊อด และดำเนินกิจกรรมตานต๊อด และดำเนินกิจกรรมบริจาคเครื่องอุปโภค บริโภคโดยใช้ ศาลาการเปรียญวัดอนัมมิตตวงษ์ และดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดและพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดทำพิธีสงฆ์ จากนั้นประชาชนโดยมีกลุ่มแกนนำ ได้แก่ วัฒนธรรมตำบล และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน นำเครื่องอุปโภคบริโภค ไปยังบ้านผู้ถูกสงเคราะห์ โดยเดินกันไปเป็นขบวนอย่างเงียบๆ จากนั้น เมื่อถึงหน้าบ้านทำการส่งเสียดัง โดยการตีฆ้องร้องป่าว จุดประทัด ให้ผู้ถูกสงเคราะห์ตื่นมาในช่วงกลางคืน เมื่อออกมาดูหน้าบ้านจะพบสิ่งของวางอยู่ จากนั้นผู้ถูกสงเคราะห์จะพูดออกมาว่า “ของนี้เป็นของใคร ของคนหรือของผี” และจะมีเสียงตอบกลับมาจากสมาชิกในกลุ่มที่แอบหลบอยู่ข้างทางบ้าง ได้ต้นไม้บ้างว่า “เป็นของคน” จากนั้นเจ้าของบ้านจึงนำของเข้าบ้านพร้อมทั้งให้ศีล ให้พรแก่ผู้ที่มาร่วมบริจาค และขบวนก็จะเดินไปยังบ้านผู้ถูกสงเคราะห์หลังต่อไป ซึ่งผู้ถูกเลือกจะไป บ้านไหน จะเป็นคณะกรรมการกลุ่ม เป็นผู้ตั้งเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อพิจารณา โดยเลือกตำบลละ 1-2 หลังคาเรือน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักในการจัดการความรู้ไปใช้กับประเพณีตานต๊อด โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในประเด็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมการไม่รู้, ด้านความเชื่อและทัศนคติ, ด้านการทำงานเป็นทีม, ด้านพลังร่วม และด้านการไว้วางใจ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านวัฒนธรรมการไม่รู้ พบว่า กลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อด โดยกระบวนการจัดเวทีประชาคมโดยคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อด ซึ่งทุกกลุ่มมีความต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โดยนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงาน

2) ด้านทัศนคติและความเชื่อ พบว่า ทุกกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด ซึ่งมีความเชื่อที่มาจากประเพณีการเรียนรู้จากการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น นำไปสู่การสร้างความเข้าใจโดยเล็งเห็นความสำคัญที่จะสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีตานต๊อดให้ดำรงอยู่ในชุมชน โดยเชื่อว่าการตานต๊อดเป็นการให้ทาน การเสียสละทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ซึ่งเกิดจากความเชื่อดั้งเดิมในเชิงพุทธศาสนา

3) ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ทุกกลุ่มมีการทำงานเป็นทีมโดยเน้นให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มรับรู้เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมประเพณีตานต๊อดร่วมกันโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้เป็นแกนนำในการจัดการกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการหาวิธีการดำเนินกิจกรรมโดยนำหลักการทำงานเป็นทีมมาใช้วางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมาย และมีความชัดเจนโปร่งใสในการดำเนินการ

4) ด้านพลังร่วม พบว่า ทุกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานประเพณีตานต๊อด มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมโดยการทำตามแผนที่วางไว้ ตั้งแต่การประชุม การประชาสัมพันธ์โครงการ การรับของบริจาคจากประชาชน การดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา และการนำของไปให้แก่ผู้ยากไร้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้เข้าร่วมมามีส่วนร่วมซึ่งเป็นพลังในการทำงานสวัสดิการชุมชน

5) ด้านการไว้วางใจกัน พบว่า การไว้วางใจกันของกลุ่มโดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางจิตใจ ซึ่งกิจกรรมประเพณีตานต๊อดพระสงฆ์เป็นผู้เริ่มประเพณีมาตั้งแต่ดั้งเดิม โดยนำของที่ผู้มีจิตศรัทธามารับบริจาคให้เป็นทานแก่ผู้ยากไร้ ปัจจุบันมีกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มประชาชน เข้ามาซึ่งเป็นเรื่องที่ดีและการดำเนินกิจกรรมดำเนินในรูปคณะกรรมการดำเนินงาน มีการออกคำสั่งชัดเจนและสามารถตรวจสอบสิ่งของที่บริจาคได้โดยมีการจัดทำบัญชีไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในประเพณีตานต๊อด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดความรู้, ขั้นตอนการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้, ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ และขั้นตอนการจัดเก็บความรู้

ผลการวิจัยพบว่า 1. ขั้นตอนด้านการกำหนดความรู้ พบว่า สมาชิกทุกกลุ่มมีวัฒนธรรมการใฝ่รู้ในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ จะมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อดมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน รองลงมา ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมตำบล รองลงมา ได้แก่ กลุ่มบุคลากรฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ และน้อยสุด ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสุขภาพหมู่บ้าน

2. ขั้นตอนด้านการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ พบว่า ทุกกลุ่มร่วมกันสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านตัด โดยทำงานเป็นเครือข่ายและได้รับการสนับสนุน การอบรมให้ความรู้จากอาจารย์ คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยามาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมและประเพณี และนำหลักการจัดการความรู้มารวบรวม จัดหมวดหมู่ความรู้ ให้เป็นไปตามกระบวนการและขั้นตอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมประเด็นด้านตัดต่อไป

3. ขั้นตอนด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า ทุกกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านตัด โดยมีการสรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรม และกำหนดให้บุคลากรทุกกลุ่มปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้ตกลงกันไว้ โดยมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3 ครั้ง จากนั้นนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมประเด็นด้านตัด และมีการประเมินโครงการผลการประเมิน พบว่า อยู่ในระดับสูง

4. ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ พบว่า สมาชิกทุกกลุ่มนำความรู้ที่มียังลึกในตนเอง และความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการดำเนินกิจกรรม KM workshop ในประเด็นของประเด็นด้านตัดมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม และเป็นการอนุรักษ์ประเด็นด้านตัดให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป

5. ขั้นตอนการจัดเก็บความรู้ พบว่า ทั้ง 5 กลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการนำความรู้ไปใช้ตามที่ได้กำหนดไว้จริง และนำความรู้จากการดำเนินกิจกรรมไปใช้ โดยมีการดำเนินการเขียนคู่มือการจัดการดำเนินการประเด็นด้านตัดในตำบลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา และได้มีการจัดเก็บความรู้ในฐานข้อมูล web site ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ ในรูปแบบภาพเคลื่อนไหวและคำอธิบาย เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นทางวัฒนธรรมและประเพณีต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของกลุ่มภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ในประเด็นด้านตัด

ผลการวิจัยพบว่า 1. ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านตัดแก่กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์และเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลดอกคำใต้

2. ควรจัดทำคู่มือประเด็นด้านตัดในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเผยแพร่แก่ชุมชนและพื้นที่อื่น ๆ ในเขตล้านนา

3. ควรสร้างทัศนคติที่ดีแก่ประชาชนในการเข้าร่วมประเด็นด้านตัด โดยการเพิ่มกิจกรรม อาทิเช่น การเทศน์ของพระสงฆ์เกี่ยวกับทานและประเด็นด้านตัด เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน

4. ควรมีการขยายกลุ่มเครือข่ายเพิ่มเติม ได้แก่ กลุ่มครูในโรงเรียน ในพื้นที่อำเภอ ดอกคำใต้ เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีไปใช้ในการเรียนการสอนแก่นักเรียน ในกลุ่มสาระสังคม

5. ควรมีการประชุมสัมมนาให้ประชาชนทราบล่วงหน้า 1-2 เดือน ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการประเพณีตานต้อด

6. ควรมีระบบการจัดเก็บความรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบประเพณีตานต้อด โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Website ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้

7. ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการประเพณีตานต้อดในพื้นที่ตำบล ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

สรุปและอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพและบริบทการจัดการความรู้ประเพณีตานต้อด ในตำบลดอกคำใต้ พบว่า ตานต้อด คือ ประเพณีการให้ทานที่แสดงถึงความเอื้ออาทรของ ชาวบ้านที่มีต่อกันทุกซีกทุกฝ่ายเป็นการทำบุญโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นประเพณีของชาวล้านนา ที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย นิยมจัดในฤดูหนาวประมาณเดือนพฤศจิกายน หรือ ธันวาคม โดยกลุ่มภาคีเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในประเพณีตานต้อด โดยแบ่งหน้าที่กัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นแกนนำในการจัดประเพณีตานต้อด และ ดำเนินกิจกรรมตานต้อด และดำเนินกิจกรรมบริจาคเครื่องอุปโภค บริโภคโดยใช้ศาลา การเปรียญวัดอนัมมิตตวัน และดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดและ พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดทำพิธีสงฆ์ จากนั้นประชาชนโดยมีกลุ่มแกนนำได้แก่วัฒนธรรมตำบล และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน นำเครื่องอุปโภคบริโภค ไปยังบ้านผู้ถูกสงเคราะห์ ซึ่งผู้ถูกรับเลือกจะไปบ้านไหน จะเป็นคณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้ตั้งเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อพิจารณา โดยเลือกตำบลละ 1-2 หลังคาเรือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญเรือง อาวุธพัฒนมงคล (2550) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนฝั่งหิมน ต่อการอนุรักษ์ประเพณี สืบชะตา ล้านนา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนยังคงมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ประเพณีสืบชะตาแบบล้านนา ยังมีความเชื่อ ความคิด และยังคงปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคน รุ่นเก่า ซึ่งเป็นบรรพบุรุษและขณะเดียวกันก็ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความเชื่อ สู่ชนรุ่นหลัง ทำให้เกิดการปฏิบัติที่สืบเนื่องกันมาในชุมชน จนถึงปัจจุบัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการจัดการความรู้ประเพณีตานต้อด ใน 5 ด้าน พบว่า

1. ด้านวัฒนธรรมการฝังรู้ พบว่า กลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อด โดยกระบวนการการให้ความรู้โดยการฝึกอบรม โดยคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา และผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ เป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องการจัดการวัฒนธรรมและประเพณี และหลักการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ในประเพณีตานต๊อด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดา พูลสิน (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดโสมนัส ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนวัดโสมนัสมีการสืบทอด ศิลปะ ประเพณี และสถานปฏิบัติธรรม ถึงปัจจุบัน แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานานาชาติ โรงเรียน วัดโสมนัส และศูนย์เยาวชนวัดโสมนัส และการจัดการความรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอบรม และกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

2. ด้านทัศนคติและความเชื่อ พบว่า ทุกกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประเพณีตานต๊อด ซึ่งมีความเชื่อที่มาจากประสงการณ์การเรียนรู้จากการสืบทอด มาจากรุ่นสู่รุ่น นำไปสู่การสร้างความเข้าใจโดยเล็งเห็นความสำคัญที่จะสืบสานและอนุรักษ์ ประเพณีตานต๊อดให้ดำรงอยู่ในชุมชน โดยเชื่อว่าการตานต๊อดเป็นการให้ทาน การเสียสละ ทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ซึ่งเกิดจากความเชื่อดั้งเดิม ในเชิงพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพล อนันตวรสกุล (2546) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม ประเพณีของชาวล้านนา สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่ผสมผสานคติความเชื่อในทางพุทธศาสนาที่ยัง คงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

3. ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ทุกกลุ่มมีการทำงานเป็นทีมโดยเน้นให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มรับรู้เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมประเพณีตานต๊อด ร่วมกันโดยมีองค์การบริหาร ส่วนตำบลดอกคำใต้เป็นแกนนำในการจัดการกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในการหา วิธีการดำเนินกิจกรรมโดยนำหลักการทำงานเป็นทีมมาใชวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมาย และมีความชัดเจนโปร่งใสในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้อง กับวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ (2551) ได้ศึกษาการบริหารจัดการ วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา การบริหารจัดการประเพณีสลากภัต ของหมู่บ้านหนองไทร ตำบล เขาทรายธง อำเภอดงขี้ผึ้ง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมกับ ประเพณีสลากภัตของหมู่บ้านผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทรายธง ผู้นำ ท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ชาวบ้านตำบลเขาทรายธง และปราชญ์ชุมชน พระภิกษุ สงฆ์ ผลการศึกษาพบว่า ทุกกลุ่มมีการร่วมอนุรักษ์สืบทอดอยู่ในระดับมาก

4. ด้านพลังร่วม พบว่า ทุกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานประเพณีตานต้อด มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมิณผล ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมโดยการทำตามแผนที่วางไว้ ตั้งแต่การประชุม การประชาสัมพันธ์โครงการ การรับของบริจาคจากประชาชน การดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา และการนำของไปให้แก่ผู้ยากไร้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้เข้าร่วมมามีส่วนร่วมซึ่งเป็นพลังในการทำงานสวัสดิการชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ ศักดิ์สูง (2555) ได้ทำการศึกษา การดำเนินการส่งเสริมโครงการประเพณีตานต้อดกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายศิลปวัฒนธรรมเป็นนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายการดำเนินงานทุกขั้นตอน

5. ด้านการไว้วางใจกัน พบว่า การไว้วางใจกันของกลุ่มโดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจ ซึ่งกิจกรรมประเพณีตานต้อดพระสงฆ์เป็นผู้เริ่มประเพณีมาตั้งแต่ดั้งเดิม โดยนำของที่ผู้มีจิตศรัทธามาริจาคให้เป็นทานแก่ผู้ยากไร้ ปัจจุบันมีกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มประชาชน เข้ามาซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและการดำเนินกิจกรรมดำเนินในรูปคณะกรรมการดำเนินงาน มีการออกคำสั่งชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง หาญพาณิชย์ (2546) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย พบว่า พัฒนาการไว้วางใจกันเกิดขึ้นในสภาพเป็นจริงในปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับน้อย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในประเพณีตานต้อด 5 ขั้นตอน พบว่า

1. ขั้นตอนการกำหนดความรู้ พบว่า สมาชิกทุกกลุ่มมีวัฒนธรรมการใฝ่รู้ในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ จะมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อดมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์เป็นผู้เริ่มการดำเนินประเพณีตานต้อด และนำของที่ผู้มีจิตศรัทธาทั้งอุปโภคและบริโภคนำมาให้ผู้ยากไร้ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ทานตามหลักพุทธศาสนา และชาวล้านนาได้ปฏิบัติมาจากศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา และผสมผสานคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำทานผลที่ได้รับจากการให้ทานจะทำให้ผู้ให้มีความสุขในชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงคราญ วังมูล (2557) ได้ศึกษาทัศนคติการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีต่อโครงการบริการวิชาการ 1 คณะ 1 โมเดล อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ของคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต้อดคือการให้ทานโดยนำสิ่งของไปทอดหรือ

ไปทิ้งไว้ที่หน้าบ้านผู้รับ จากนั้นก็จุดเทียน ธูปบูชา ตั้งใจภาวนา เอาบุญเสริมแล้วจึงจุดประทัด เพื่อให้ผู้รับทานสะดุ้งตื่น ส่วนศรัทธาเจ้าภาพก็พากันหลบซ่อนไม่ให้เห็นตัว คอยว่าผู้รับจะออกมาด้วยวิธีใด จากนั้นจึงรับศีลรับพร เสริมแล้วจึงพากันกลับ ทั้งหมดนี้จึงเรียกว่า “ตานต๊อด”

2. ขั้นตอนด้านการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ พบว่า ทุกกลุ่มร่วมกันสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อดโดยทำงานเป็นเครือข่าย และได้รับการสนับสนุนการอบรมให้ความรู้จากอาจารย์ คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยามาให้ความรู้และนำหลักการจัดการความรู้มาใช้กับประเพณีตานต๊อด เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมประเพณีตานต๊อดต่อไป ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า กลุ่มทุกกลุ่ม ต้องการนำความรู้จากกิจกรรมการจัดการความรู้โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งนำความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) นำมาแลกเปลี่ยน โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ทำให้เกิดการรวบรวมความรู้ นำมาสรุปเป็นประเด็น และนำมาบรรยายเป็นรูปแบบกระบวนการของกิจกรรมซึ่งมีทั้งหมด 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนหรือพระสงฆ์จัดประชุมชาวบ้านเพื่อเตรียมความพร้อม 2) ชาวบ้านร่วมบริจาคอาหารแห้ง เสื้อผ้า เครื่องใช้ 3) พระสงฆ์ประกอบพิธีสวดมนต์และพรมน้ำมนต์สิ่งของทั้งหมดที่จะตานต๊อด 4) ผู้นำหมู่บ้านนำขบวนตานต๊อดไปยังบ้านผู้ด้อยโอกาสโดยไม่บอกว่าจะไป 5) ผู้นำหมู่บ้านนำสิ่งของบริจาคควาไ้ชานบันไดบ้าน หรือหน้าบ้านผู้ด้อยโอกาส (ตานต๊อด) 6) พระสงฆ์นำจุดธูปเทียนบูชา และตั้งจิตภาวนาก่อนทำทาน 7) ผู้ร่วมขบวนหลบออกจากบริเวณหน้าบ้านผู้ด้อยโอกาส 8) ตัวแทนในขบวนตีฆ้อง/จุดประทัด เพื่อให้เกิดเสียงดัง ปลุกผู้ด้อยโอกาส 9) ผู้ด้อยโอกาสสอออกมารับสิ่งของบริจาคและให้พรแก่ผู้นำหมู่บ้านและผู้ร่วมขบวนตานต๊อด

3. ขั้นตอนด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า ทุกกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อด โดยมีการสรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรม และกำหนดให้บุคลากรทุกกลุ่มปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้ตกลงกันไว้ โดยมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3 ครั้ง จากนั้นนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมประเพณีตานต๊อด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สมาชิกทุกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่มีภูมิสำเนาเป็นคนในพื้นที่ตำบลดอกคำใต้ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดประเพณีตานต๊อด จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน และยังร่วมกิจกรรมในขณะที่ยังมีอายุน้อย รวมถึงเติบโตมาในพื้นที่ที่เห็นประเพณีตานต๊อดเกิดขึ้นแล้วจึงทำให้เกิดความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภูมิปัญญาเกี่ยวกับประเพณีตานต๊อด เกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน และยังได้ความรู้จากการเล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ อีกทั้งยังเกิดการเรียนรู้ ทำให้ได้รับความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นผ่านการจัดการฝึกอบรม การสัมมนา และการจัดกลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกทั้ง 5 กลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ

กานต์สุตา มาฆะศิรินนท์ (2546) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน พบว่า กระบวนการเพื่อให้เกิดการกระจายและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคณะทำงานรวมถึงการถ่ายทอดระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่การพัฒนา และมีการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม ต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเลือกวิธีการแบ่งปันความรู้โดยมีทีมผู้ชำนาญการและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

4. ขั้นตอนด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่า สมาชิกทุกกลุ่มนำความรู้ที่มีหยั่งลึกในตนเอง และความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการดำเนินกิจกรรม KM workshop ในประเด็นของประเพณีตานต้อตมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีตานต้อตมาให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สมาชิกทุกกลุ่มมีความเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของประเพณีตานต้อต มีการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดการจัดการความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล นำมาเรียบเรียงใหม่ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน โดยมีการเห็นพ้องต้องกันในประเด็นที่เกี่ยวกับกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน เป็นที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กานต์สุตา มาฆะศิรินนท์ (2546) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน พบว่า การใช้ความรู้คือ การนำความรู้ที่พัฒนาแล้วซึ่งมีอยู่ในบุคลากรไปใช้ในการวิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนาการทำงานทุกด้าน เพื่อให้เกิดมูลค่าและเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาสร้างผลงาน

5. ขั้นตอนด้านการจัดเก็บความรู้ พบว่า ทั้ง 5 กลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการนำความรู้ไปใช้ตามที่ได้อำหนดไว้จริง และนำความรู้จากการดำเนินกิจกรรมไปใช้ โดยมีการดำเนินการเขียนคู่มือการจัดการดำเนินการประเพณีตานต้อตในตำบลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาต่อไป และได้มีการจัดเก็บความรู้ในฐานข้อมูล web site ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำความรู้จากการรวบรวมมาจัดเก็บความรู้ เพื่อนำไปเผยแพร่ และนำความรู้ไปใช้เป็นแบบอย่างที่ดี แก่กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในประเพณีตานต้อตในพื้นที่อื่นๆ โดยนำความรู้ไปขยายผล จะทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ที่ดีงามของชาวล้านนา และเป็นการสร้างความรู้แก่กลุ่มใหม่ๆ ได้แก่ กลุ่มนิสิตนักศึกษา, กลุ่มนักเรียนในการสืบสานประเพณีตานต้อตต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (1999) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดเก็บความรู้ หมายถึง การจัดระบบข้อมูลและนำไปจัดเก็บไว้ สร้างคุณค่าของความรู้ให้ช่วยต่อการเข้าถึงของบุคลากรที่สามารถนำไปใช้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำความรู้ไปขยายผลในพื้นที่ตำบลอื่น ๆ ที่มีการจัดประเพณีตานต๊อด
2. ควรมีการประเมินระดับการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มโดยใช้ CIPP Model
3. ควรมีการจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับการดำเนินประเพณีตานต๊อดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการนำหลักการจัดการความรู้ในรูปของช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น web site ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้
4. ควรมีการนำผลการวิจัยไปต่อยอดกับงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศาสนาและประเพณี
5. ควรเผยแพร่ความรู้ให้เยาวชนในโรงเรียน โดยนำไปสอนเสริมในกลุ่มสังคมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอดอกคำใต้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยประเมินโครงการการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประเพณีตานต๊อดในพื้นที่ตำบลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
2. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินประเพณีตานต๊อด ตำบลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
3. ควรมีการนำความรู้เกี่ยวกับประเพณีตานต๊อดไปใช้ขยายผล โดยการจัดทำคู่มือการดำเนินประเพณีตานต๊อด เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้านวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

- กานต์สุตา มาฆะศิรินนท์. (2546). การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัณฑิต (สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงคราญ วังมูล. (2557). ทศนคติการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีต่อโครงการบริการวิชาการ 1 คณะ 1 โมเดล อำเภอตอคำใต้ จังหวัดพะเยาของคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ : ศุภศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา พูลสิน. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชน วัดโสมนัส. วิทยานิพนธ์ : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเชษฐ์ ศักดิ์สูง. (2555). การดำเนินการและส่งเสริมโครงการประเพณีตานต้อด กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตอคำใต้ อำเภอตอคำใต้ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระมหาบุญเรือง อายุวัฒนมงคล. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนผิ่หมื่นต่อการอนุรักษ์ประเพณีสืบชะตาแบบล้านนา. วิทยานิพนธ์ : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (2551). การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองไทร อำเภอดงพญา จังหวัดนครสวรรค์ สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2557. จาก <http://www.culture.go.th/research/morth/5/4.html/>
- อรรถพล อนันตวรสุกุล. (2546). ภูมิภาคศึกษา : วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ปาเจรา
- Marquardt, Michael J. (2002). *Building the Learning Organization*. Mastering the 5 element for corporate leaning. Palo Alto. Davies-Black.